

УДК 94:502.6+327(061.1ЄС)

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2019.13.51-66>

Тетяна Перга,

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут всесвітньої історії
НАН України», м. Київ

WILDERNESS В ЕКОЛОГІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті досліджено причини, напрями та етапи формування охорони дикої природи в Європейському Союзі. З'ясовано сутність терміну «дика природа», який використовується в офіційних документах ЄС. Проаналізовано політику держав-членів ЄС щодо формування і впровадження законодавства щодо створення і охорони територій дикої природи. Виявлено, що на відміну від США, де наприкінці XIX ст. охорона дикої природи стимулювала розвиток екологічної політики, в державах-членах ЄС діяльність у цій царині почала розвиватись лише в останній третині XX ст., зокрема як один із напрямів збереження біорізноманіття у рамках регіональної діяльності із захисту довкілля. Розкрито особливість європейської моделі охорони дикої природи, яка полягає у формуванні стратегічних напрямів, що розвиваються державами-членами ЄС відповідно до національної специфіки. Це обумовлює варіативність підходів до діяльності в цій царині. Виділено головні недоліки вітчизняного законодавства з охорони дикої природи. Зроблено висновок, що євроінтеграційний поступ України вимагає від неї не лише адаптації вітчизняного екологічного законодавства до правових норм ЄС, але і розвитку такого напрямку екологічної політики, як охорони дикої природи.

Ключові слова: ЄС, дика природа, біорізноманіття, екологічна політика, Україна

Протягом кількох останніх десятиліть концепція невтручання у розвиток природних процесів і збереження дикої природи отримала широке визнання. Дика природа перетворилась на предмет міждисциплінарного дискурсу і розглядається як предмет, якість, символ, ідеологія, політика або правове визначення [1, с. 43]. Найбільш поширеним є розуміння дикої природи (в українській мові відсутній дослівний переклад з англійської слова «wilderness», тому в науковій літературі зустрічаються терміни «дикість» і «дика природа»; використання останнього переважає), як недоторканих областей, природного середовища, яке не було істотно змінено внаслідок людської діяльності. Інтерес держав до розширення таких територій обґрунтовується не лише невпинним зменшенням біорізноманіття, але і зростаючим розумінням цінності дикої природи для духовного і культурного розвитку сучасної людини.

Концепція дикої природи і політика її охорони почала формуватись у США ще наприкінці XIX ст., що було обумовлено потребою захистити величні краєвиди і природні ресурси країни, які почали знищуватись в результаті колонізації американського континенту. У другій половині XX ст. її було втілено в американське законодавство («Закон про дику природу» 1964 р.), що дало поштовх широкій урядовій діяльності в цій царині.

На відміну від США, в Європі інтерес до дикої природи почав формуватися в останній третині XX ст. у результаті зменшення біорізноманіття унаслідок інтенсифікації сільського та лісового господарства, зміни клімату, використання ресурсів, інвазії чужорідних видів, антропогенного забруднення довкілля. Шлях, який обрав Європейський Союз, полягає у створенні охоронюваних державою ділянок дикої природи і збільшенні їх площі. Базовими законодавчими актами на цьому шляху є Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (1979 р.), деталізована у директивах щодо збереження природних видів птахів (Council Directive 79/409/EEC) та щодо збереження природних оселищ існування природної фауни та флори (Council Directive 92/43/EEC). Вони ініціювали створення мереж територій особливого природоохоронного значення, важливих

для збереження біорізноманіття – «Смарагдової мережі» і мережі «Натура 2000». Однак у цей період Європейський Союз не дав чіткого визначення терміну «дика природа», що загальмувало розробку узгодженої політики в цій царині.

Нову хвилю інтересу ЄС до дикої природи на межі ХХ і ХХІ ст. зумовила низка причин. Перш за все, це недостатність заходів щодо припинення втрати біорізноманіття, що змінило погляд Європейського Союзу на дику природу і змусило розглядати її як генетичний резерв і сховище багатьох видів флори і фауни, причому не лише існуючих, але й тих, що можуть бути відкриті в майбутньому. Це створило нову перспективу для наукових досліджень еволюції розвитку екосистем і видів. Важливу роль відіграв і зростаючий інтерес пересічних громадян до дикої природи, яка почала сприйматися як місце натхнення і усамітнення від техногенної цивілізації, що змусило ЄС визнати своїм моральним обов'язком збереження дикої природи і надання доступу до її куточків. У зв'язку з цим Європейський Союз звернув увагу на економічну цінність таких територій (вони займають близько 5% регіону), їх здатність надавати екосистемні послуги, які приносять прибуток, наприклад туризм [5].

Падіння «Залізної завіси» наприкінці 1990-х рр. виявило існування великих незмінених людиною ділянок у Центральній та Східній Європі і відкрило шлях для створення в регіоні нових ділянок дикої природи. Цьому сприяло і прагнення пострадянських країн вступити в Європейський Союз і узгодити свою екологічну політику з політикою спільноти. Іншою важливою подією ми вважаємо зміну спільної європейської сільськогосподарської політики та зменшення субсидій сільського господарства, що зробило його розвиток у маргінальних регіонах Європи не вигідним з економічної точки зору. Це привело до значного зниження чисельності населення в сільській місцевості і падіння цін на землю та створило умови для розгляду питання про створення на них місць збереження дикої флори і фауни.

Метою цієї статті є аналіз нового етапу політики ЄС з охорони дикої природи, який розпочався у 2000-х рр. Євроінтеграційний курс України потребує здійснити більш глибоке дослідження передового європейського досвіду, який може бути впроваджений в Україні.

У вітчизняній науці ця тема вивчена недостатньо. Існуючі розвідки є фрагментарними: вони стосуються різних аспектів європейської екологічної політики (О.І. Івасечко, Ю.В. Шабардіна, С.А. Якимчук, М.М. Микиєвич та ін.), екологічної політики України (М.І. Хилько, Т.В. Гардашук, В.С. Кравців, О.А. Васюта, В.О. Мариненко та ін.), проблем і перспектив адаптації вітчизняного екологічного законодавства до європейського (В.А. Андронов, Г.Б. Марушевський, Е.Є. Туліна, Є.В. Позняк та ін.). Окрема група праць присвячена європейському досвіду збереження біорізноманіття (А.Ю. Якимчук, Ю.М. Данилюк, І.В. Гиренко, М.І. Тарнавська та ін.). Найбільшу увагу проблемі дикої природи приділив В.Е. Борейко, який проаналізував філософські витоки формування концепції дикої природи та зробив огляд діяльності в цій царині деяких розвинених країн [1].

Зарубіжні вчені акцентують увагу на практичних заходах з охорони природи. Останніми роками з'явилося багато досліджень офіційних установ ЄС щодо динаміки прогресу з охорони природи (наприклад, «Європейського Екологічного Агентства») на неурядових ініціатив, які займаються цими питаннями («Дика Європа», «Європейське товариство дикої природи», фонд «Дика природа»). Їх кількість невпинно зростає.

Роботу з підготовки стратегії захисту і відновлення дикої природи в Європі розпочала створена в 2005 р. партнерська ініціатива неурядових організацій і вчених «Дика Європа». Наприкінці 2008 р. у Європейському парламенті була зроблена доповідь «Дика природа в Європі», на основі якої у лютому 2009 р. прийняли однойменну резолюцію. Вона закликала Європейську комісію розробити визначення дикої природи, яке дозволить розвивати якісне законодавство у цій царині; створити райони дикої природи; розробити керівні принципи захисту, управління, сталого використання,

моніторингу та фінансування територій, що діють в межах мережі «Натура 2000»; провести дослідження переваг захисту дикої природи; прийняти стратегію ЄС з дикої природи; розширити співпрацю держав-членів з місцевими неурядовими організаціями, зацікавленими сторонами та місцевим населенням для розширення розуміння цінності дикої природи з метою актуалізації цього питання на порядку денному в ЄС [11].

У травні 2009 р. більше 230 представників урядів, природоохоронних і неурядових організацій та академічних установ зустрілись у Празі на Конференції з питань дикої природи та територій великих природних середовищ, яку організувала Чехія, що на той час головувала в ЄС, та Європейська комісія. Головним здобутком конференції є створення робочого партнерства під керівництвом директора Європейської комісії з питань навколишнього природного середовища Ладислава Міко для розвитку і впровадження в життя її здобутків [10]. На Конференції було сформульовано робоче визначення дикої природи і створено у рамках ініціативи «Дика Європа» Робочу групу з дикого життя, яку уповноважили розробити прийнятний для держав, офіційних інституцій ЄС та неурядового сектору термінологічний апарат. Це сприяло пришвидшенню просування концепції дикої природи серед європейських природоохоронних організацій.

Визначення, розроблене робочою групою, було узгоджено з дефініцією Міжнародного союзу охорони природи і адаптовано до європейських умов. Під дикою природою в ЄС розуміється територія, яка регулюється природними процесами, складається з природних середовищ існування і видів, достатніх для ефективного екологічного функціонування природних процесів; є незмінною або трохи зміненою і не зазнає нав'язливого впливу людини, населених пунктів, інфраструктури або візуальних змін ландшафту. У нього закладено чотири головні якості дикої природи: природність, непорушність, нерозвиненість і масштаб території. У 2013 р. додали ще одну – значення для духовного розвитку. Таким чином, воно відображає цілісний підхід до дикої

природи, яка розглядається з екологічної, економічної, психологічної, естетичної та духовної точок зору [3].

Європейська Комісія прийняла це технічне визначення для використання у своїх документах до 2030 р., Реєстрі дикої природи і Керівництві з управління дикою природою в мережі «Натура 2000». Багато європейських країн взяли його за основу для розробки своїх документів. Наприклад, румунська організація «Fundatia Conservation Carpathia», яка має намір створити найбільший в Європі приватний резерват дикої природи, використовує це визначення як основу для планування придбаних земельних ділянок. Німецький федеральний уряд вживає його в рамках більш широкого підходу, зокрема для досягнення своєї амбітної мети – збільшити площу дикої природи у 2020 р. до 2%. На основі цього визначення Національний комітет дикої природи Франції розробляє національну стратегію з дикої природи. «Європейське товариство дикої природи» розробило програму сертифікації «Європейська оцінка якості дикості», яка ґрунтується на використанні цього терміну [4].

У листопаді 2010 р. у Брюсселі відбулася друга конференція Європейської комісії, організована ініціативою «Дика Європа». На ній були закладені засади стратегії відновлення великих екосистемних районів або територій дикого життя. У 2012 р. Фонд «PAN Parks» разом з цією ініціативою організували у Європейському парламенті Форум «Захист дикості в Європі» для аналізу досягнень і планування наступних кроків.

У цьому ж році ЄС прийняв Стратегію з біорізноманіття, яка спрямована на припинення до 2020 р. втрати біорізноманіття та екосистемних послуг в ЄС і в усьому світі [9]. Хоча вона не містить конкретних завдань з охорони дикої природи, багато європейських науковців і громадських діячів вважають збереження дикої природи важливим елементом виконання завдань цього документу.

У 2013 р. Європейська комісія розробила документ «Керівні принципи дикого життя для мережі «Натура 2000», що передбачають інтеграцію концепції дикого життя в її розвиток. У ньому запропоновано принципи і

засади політики невторчання у природні процеси та зібрано найбільш показові заходи, які здійснюються європейськими країнами в цьому напрямі. На даний час вже близько 2,3% земельних ділянок ЄС, що знаходяться в мережі, мають статус місць дикого життя [7].

У 2014 р. Фонд «PAN Parks» трансформувався у «Європейське товариство дикої природи», яке почало створювати європейську мережу дикого життя, що об'єднує недоторкані території у різних європейських країнах.

На даний час у ЄС вже створено Реєстр дикої природи, а «Європейське Екологічне Агентство» розробляє індикатори оцінки таких територій. Також у 2005 р. у співпраці з багатьма країнами, міжнародними та неурядовими організаціями, Європейською Комісією та ЮНЕП була започаткована загальноєвропейська ініціатива «SEBI», спрямована на розробку набору показників з оцінки стану біорізноманіття для розуміння прогресу щодо припинення його втрати [12].

Наголосимо, що вказані вище документи, прийняті на рівні Європейського Союзу, мають рамковий характер. Держави-члени ЄС керуються ними у розробці підходів до охорони ділянок дикого життя. У класифікації територій Міжнародного союзу охорони природи існують райони «суворого природного заповідника» (Ia) або райони «дикої природи» (Ib). З останньою категорією власне і було синхронізовано визначення, прийняте Європейським Союзом. Дванадцять держав-членів ЄС (Бельгія, Болгарія, Естонія, Франція, Фінляндія, Греція, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія) використовують ці дві категорії для формування національного законодавства з охорони «диких» територій, хоча воно враховує специфічні місцеві умови і суттєво відрізняється.

Одна з особливостей підходу Європейського Союзу до охорони дикої природи полягає в тому, що вважаючи терени регіону недостатніми для створення повністю недоторканих ділянок природи, він пропонує використовувати ці ділянки для розвитку екосистемних послуг (зокрема туризму), які будуть враховувати інтереси захисту дикої природи. Однак багато

держав-членів ЄС задекларували у своєму законодавстві, що природно-заповідні об'єкти є природоохоронними територіями, на які не поширюється безпосередня діяльність людини (наприклад, Естонія), вони є недоторканими або майже природними (Латвія) чи природно збереженими геотопами та середовищами існування, де природні процеси відбуваються без впливу людини (Словенія). Хоча в деяких випадках дозволяється і відновлення природного розвитку (Фінляндія). Це вказує на дискусійність критеріїв територій дикої природи. Головне питання полягає в тому, які ділянки вони мають включати – ті, що перебувають у природному стані або такі, що зазнають незначного впливу людської діяльності.

Наприклад, деякі члени Європейського Союзу (Болгарія, Естонія, Словенія) забороняють на територіях дикої природи будь-яку людську діяльність; на них можуть бути присутніми лише особи, що займаються наглядом, охороною, порятунком, науковими дослідженнями або відвідувачі, які користуються маркованими пішохідними стежками (остання опція присутня у законодавстві Болгарії та Естонії). Нормативні акти інших країн є менш жорсткими і дозволяють обмежену економічну, рекреаційну та освітню діяльність (Латвія). У Фінляндії, наприклад, дозволяється оленярство, рибальство та збирання грибів, якщо ці заходи не заважають досягненню основних цілей ділянок дикої природи. Однак більшість держав-членів ЄС не допускають жодного використання ресурсів дикої природи (Болгарія, Естонія, Словенія). Щодо площі таких територій, то деякі європейські країни визначають їх мінімальний розмір (наприклад, у Фінляндії він становить 1000 га), але зазвичай вона законодавчо не визначена.

Загальною тенденцією політики охорони дикої природи у державах-членах ЄС є збільшення площі територій дикої природи. Наприклад, Німеччина ще в 2007 р. прийняла рішення щодо збільшення до 2020 р. території дикої природи до 2% суші країни. Таке ж рішення у 2014 р. прийняла і Австрія. Неурядові організації Словаччини домагаються від уряду збільшення площі територій невторчання людини з нинішніх 2% до 6% території країни. На даний

час площа лісів, які не зазнають втручання людини і суворо охороняються складає 5,2% від всієї лісової площі країни і є найвищою у порівнянні з іншими європейськими країнами. У Франції цей показник становить 1,7% лісової площі країни, у Норвегії – 4%.

Першою країною, яка ввела у законодавство категорію «дика природа» була Фінляндія (1991 р.). Законодавство Ісландії не визнає дику природу як окрему категорію природоохоронних територій, хоча в її Законі про охорону природи від 1999 р. визначено, що дика природа є одним з ключових критерій створення нових охоронних територій (стаття 66). Для полегшення завдання створення нових районів дикої природи Ісландське агентство з навколишнього середовища розробило карту територій дикої природи усієї країни.

Норвегія здійснює політику планування землекористування, у рамках якої зберігається сільська місцевість, подібна до «дикої природи», що визначається як місця, розташовані на відстані не менше 5 км. від основних інфраструктурних об'єктів, а також райони без інфраструктури, що знаходяться на відстані 1-5 км. від місць розвитку інфраструктури. Закон про охорону навколишнього середовища Шпіцбергену, який діє з 2002 р., спрямований безпосередньо на захист дикої природи архіпелагу.

Швеція не має закону про дику природу і не створює такі ділянки. Однак спільна доповідь Національної ради лісового господарства та Шведського екологічного агентства свідчить, що зони охорони природи, які розвиваються згідно до категорії 1b-Wilderness Міжнародного союзу охорони природи, становлять 3,3 млн. га, що де-факто засвідчує роботу в цьому напрямі [1, с. 32-35].

Досить цікавим є досвід Німеччини та Чехії, які мають одну з найбільших спільних (транскордонних) ділянок дикої природи в Центральній Європі у рамках Національного парку Шумава та Національного парку Баварський ліс - 93280 га. Унаслідок введення в дію у 2007 р. Шенгенської угоди, яка дозволяє вільно перетинати кордон між двома країнами, у ці парки помітно збільшився потік туристів. У результаті було прийнято рішення керувати цією територією

як одним транскордонним комплексом. У відповідній угоді було використано термін «дика природа».

Значного прогресу у законодавчій площині досягла й Італія, яка стала другою європейською країною, що включила термін «дика природа» до свого законодавства. У 2008 р. влада області Фріулі-Венеція-Джулія затвердила вісім районів дикої природи загальною площею 3772 га та їхні критерії. Велику роль у цьому відіграло «Італійське товариство дикої природи», яке допомогло створити 51 ділянку дикої природи загальною площею понад 33000 га на регіональних і муніципальних державних землях і землях приватних організацій і осіб [8].

У багатьох європейських країнах створені неурядові організації або започатковані ініціативи на кшталт «Дика природа», які лобіюють розширення недоторканих природних територій у своїх країнах. Наприклад, Фонд «Дика природа Великобританії» є однією з найстаріших неурядових організацій в Європі, який фокусує увагу на освіті молоді, пропагує ідею охорони дикого життя не лише в країні, а й у Африці. Німецький фонд «Дика природа» сприяє поширенню інформації про дику природу у Центральній Європі. «Всесвітній фонд дикої природи» та голландський туристичний оператор «Molecaten» сертифікують неурядові організації, які працюють з європейськими заповідниками дикої природи. Європейська ініціатива «Зелений пояс», започаткована в 2004 р., сприяє створенню широкого коридору «північ – південь» з охорони дикої природи.

На зростання розуміння цінності дикої природи серед населення ЄС вказує проведене у 2014 р. у Франції, Німеччині, Нідерландах, Польщі, Румунії, Словаччині, Іспанії, Швеції та Великобританії опитування населення. Воно продемонструвало, що 60% підтримують екоцентричний підхід до природи і розуміють внутрішню цінність природи, яка включає біорізноманіття, дикість і цілісність диких тварин [6].

Наразі Європейський Союз розвиває такі напрями охорони дикої природи: збереження біорізноманіття та пралісів, будівництво зеленої

інфраструктури, боротьба зі зміною клімату, відтворення дикої природи і багатьох видів флори і фауни, впровадження нових більш ефективних методів менеджменту територій, що охороняються як ділянки недоторканості; укладання угод про сусідство, домовленостей у сфері торгівлі та допомоги країнам, що не є членами ЄС для пропагування дикої природи тощо.

Маємо констатувати відмінність європейського шляху охорони дикої природи від американського. На відміну від США, де наприкінці XIX ст. охорона дикої природи стимулювала розвиток екологічної політики та екологічного руху, в Європі діяльність у цій царині почала розвиватись лише кілька десятиліть тому як один із напрямів екологічної політики, зокрема щодо збереження біорізноманіття. Специфіка європейської моделі полягає у формуванні на рівні Європейського Союзу стратегічних напрямів охорони дикої природи, які розвиваються державами-членами відповідно до національної специфіки, що обумовлює варіативність підходів до природоохоронної діяльності.

Євроінтеграційні прагнення України вимагають від неї не лише адаптації вітчизняного екологічного законодавства до правових норм ЄС, але і розвитку охорони дикої природи. Однак у вітчизняному законодавстві відсутній навіть термін «дика природа», а існуючі правові акти природоохоронного характеру мають суттєві прогалини щодо механізмів створення таких ділянок. Проривом останніх років є прийняття у 2017 р. Закону про охорону пралісів («Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів України відносно охорони пралісів згідно до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат»), який поставив під сувору охорону всі українські праліси, площа яких становить близько 70 тис. га [2]. Це складає 0,24% від площі всіх лісів. Теоретично даний показник є непоганим, адже в Європі праліси складають 0,02% від всіх лісів [1, с.13]. Однак головною проблемою України є не лише недостатність законодавчих ініціатив, а і недосконалий механізм виконання вже прийнятих рішень. Головною загрозою для пралісів є їх вирубка (у першу чергу –

санітарна, хоча загалом існує 14 видів різних вирубок), унаслідок чого їх площа і якість катастрофічно зменшуються.

На даний час Україна здійснює лише перші кроки з охорони дикої природи і попереду у неї довгий і складний шлях створення ефективних законодавчих і виконавчих механізмів. Для успішної постановки і виконання завдань у цій царині доцільно проаналізувати, критично переосмислити і адаптувати досвід країн Європейського Союзу і розпочати більш активну участь в існуючих і майбутніх ініціативах спільноти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Борейко В.Е. Охрана дикой природы в Украине и мире / Киевский эколого-культурный центр. – К.: Логос, 2018. – 80 с.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України відносно охорони пралісів згідно до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-19> (дата звернення: 14.01.2019) – Назва з екрану.

3. A Working Definition of European Wilderness and Wild Areas [Electronic resource] – Mode of Access: <https://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/a-working-definition-of-european-wilderness-and-wild-areas.pdf> (last Access: January 4, 2019) – Title from the Screen.

4. Current use of the Wild Europe definition of wilderness [Electronic resource] – Mode of Access: <https://www.wildeurope.org/index.php/wild-areas/definitions/current-use-of-the-wild-europe-definition-of-wilderness> (last Access: January 3, 2019) – Title from the Screen.

5. European Parliament resolution of 3 February 2009 on Wilderness in Europe [Electronic resource] – Mode of Access:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0034+0+DOC+XML+V0//EN> (last Access: January 3, 2019) – Title from the Screen.

6. Farjon H. Citizens' images and values of nature in Europe. A survey in nine EU Member States / H. Farjon. – 2014, Hague: PBL Netherlands Environmental Assessment Agency. 2014. – 52 p.

7. Guidelines on Wilderness in Natura 2000 / Brussels: European Union. – 2013. – 98 p.

8. Martin V.G. Wilderness Momentum in Europe // International Journal of Wilderness. 2008. vol.14(2). – P.34-43.

9. The EU Biodiversity Strategy to 2020 [Electronic resource] – Mode of Access:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/brochures/2020%20Biod%20brochure%20final%20lowres.pdf> (last Access: January 4, 2019) – Title from the Screen.

10. Towards a Wilder Europe. Developing an action agenda for wilderness and large habitat areas [Electronic resource] – Mode of Access:

https://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/2012_Wild_Europe_European_Commission_Towards_a_wilder_Europe.pdf (last Access: January 13, 2019) – Title from the Screen.

11. Wilderness in Europe. Explanatory Report. [Electronic resource] – Mode of Access: [http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0478+0+DOC+XML+V0//EN)

[//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0478+0+DOC+XML+V0//EN](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0478+0+DOC+XML+V0//EN) (last Access: January 24, 2019) – Title from the Screen.

12. Wilderness register and indicator for Europe [Electronic resource] – Mode of Access:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/pdf/Wilderness_register_indicator.pdf (last Access: January 4, 2019) – Title from the Screen.

References:

1. Borejko, V. (2018). *Wildlife Conservation in Ukraine and the World*. Kyiv: Logos. Kyiv: Logos.

2. Pro vnesennia zmin do dejzkih zakonodavchih aktiv Ykrajinu vidnosno ohoroni pralisiv zgidno do Rankivoj konvencii pro ohorony ta stalij rozvitok Karpat

(2017). *Verhovna Rada*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-19>.

3. A Working Definition of European Wilderness and Wild Areas (2013). *Europark Federation*. Retrieved from <https://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/a-working-definition-of-european-wilderness-and-wild-areas.pdf>.

4. Current use of the Wild Europe definition of wilderness (2017). *Wild Europe*. Retrieved from <https://www.wildeurope.org/index.php/wild-areas/definitions/current-use-of-the-wild-europe-definition-of-wilderness>.

5. European Parliament resolution of 3 February 2009 on Wilderness in Europe (2009). *European Parliament*. Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0034+0+DOC+XML+V0//EN>.

6. Farjon, H. (2014) *Citizens' images and values of nature in Europe. A survey in nine EU Member States*. Hague: PBL Netherlands Environmental Assessment Agency.

7. *Guidelines on Wilderness in Natura 2000* (2013). Brussels: European Union.

8. Martin, V.G. (2008). Wilderness Momentum in Europe. *International Journal of Wilderness*, 14 (2), pp. 34-43.

9. The EU Biodiversity Strategy to 2020 (2010). *European Commission*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/brochures/2020%20Biod%20brochure%20final%20lowres.pdf>.

10. Towards a Wilder Europe. Developing an action agenda for wilderness and large habitat areas (2010). *European Commission*. Retrieved from https://www.europarc.org/wp-content/uploads/2015/05/2012_Wild_Europe_European_Commission_Towards_a_wilder_Europe.pdf.

11. Wilderness in Europe. Report. Explanatory (2008). *European Parliament*. Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0478+0+DOC+XML+V0//EN>.

12. Wilderness register and indicator for Europe (2013). *European Commission*. Retrieved from http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/pdf/Wilderness_register_indicator.pdf.

Tetiana Perga,

Ph.D. (History), Senior Researcher,
State Institution “Institute of World History of NAS of Ukraine”, Kyiv

WILDERNESS IN THE ENVIRONMENTAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

The article explores the reasons, directions and stages of the wildlife conservation activities which is an important direction of European environmental policy. Author examines the essence of the concept "wilderness" which is used in the official documents of the European Union and EU member states. It has concluded that wilderness is understood as a territory regulated by natural processes, consisting of natural habitats and species, sufficient for the effective ecological functioning of natural processes; it is unchanged or slightly modified and does not undergo changes from the side people, settlements, and infrastructure; its landscape has not undergone any visual changes. The policy of the EU member states concerning the formation of the relevant legislation and practical steps for the creation of protected areas of wildlife are analyzed. It was found that unlike the USA, where in the late nineteenth century the protection of wildlife has stimulated the development of environmental policy, in European Union activities in this area began to develop in the last third of the twentieth century. It was seen as one of the directions of biodiversity conservation within the framework of the regional

environmental protection policy. The author concluded that the peculiarity of the European wildlife protection model is the formation of strategic guidelines and development them by the member states in accordance with their national specifics. This leads to a variety of approaches to activities in this the protection of the wildlife. The main disadvantages of the Ukrainian legislation on wildlife conservation as well as problems for its development are revealed. The article state that at the moment, Ukraine has done the first step in the wildlife protection – in 2017, the Law on the protection of virgin forests was adopted. It is concluded that Ukraine's move to European integration requires not only the adaptation of the national environmental legislation to EU legal norms but also the development of wildlife conservation activities as an important direction of environmental policy.

Key words: *EU, wildlife, biodiversity, ecological policy, Ukraine.*

Надійшла до редколегії 22.04.2019.